

Prima instanță: Judecătoria Chișinău (sediul Râșcani), (jud. I. Barbacaru)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, V. Cotorobai, M. Anton)

DECIZIE

13 noiembrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios
administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Ala Cobăneanu
Galina Stratulat
Maria Ghervas
Victor Burduh
Svetlana Filincova

examinând recursul declarat de Bordeianu Evghenia,
în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Bordeianu
Evghenia împotriva Inspectoratului Național de Patrulare cu privire la încasarea
prejudiciului material și moral,

împotriva deciziei din 07 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a
fost respins apelul incident declarat de către Bordeianu Evghenia, admis apelul
declarat de către Inspectoratul Național de Patrulare, casată hotărârea din 12
noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani) și emisă o nouă hotărâre
prin care acțiunea a fost respinsă,

c o n s t a t ă :

La 19 iunie 2018, Bordeianu Evghenia s-a adresat cu o cerere de chemare în
judecată împotriva Inspectoratului Național de Patrulare prin care a solicitat
încasarea prejudiciului material cauzat în rezultatul atragerii ilegale la răspundere
contravențională.

În susținerea revendicărilor sale Bordeianu Evghenia a indicat că, la 16
septembrie 2017, în jurul orei 22:36, în timp ce conducea automobilul de model
Hyundai i30 cu n/î XXX XXX, în s. Zahareuca, r. Telenești, a fost stopată de către
angajații plutonului Orhei-Telenești al Batalionului 3 al INP, Daniev Veaceslav și
Danilă Vasile pe motiv că ar fi depășit limita de viteză. În același timp, polițistul
Daniev Veaceslav a întocmit în privința reclamantei procesul - verbal cu privire la
contravenție MAI 03847522 din 16 septembrie 2017 pentru comiterea
contravenției prevăzute de art. 236 alin. (2) al Codului contravențional, fiind

sanționată cu amendă în mărime de 18 unități convenționale și 4 puncte de penalizare.

Nefiind de acord cu procesul-verbal cu privire la contravenție și cu decizia de sancționare contravențională, Bordeianu Evghenia a depus contestație în ordinea prevăzută de art. 448 al Codului contravențional, prin care a solicitat declararea nulității acestuia și încetarea procesului contravențional, pe motivul lipsei faptei contravenționale incriminate.

Bordeianu Evghenia a mai relevat că prin hotărârea Judecătorei Chișinău (sediul Râșcani) din 14 decembrie 2017, procesul-verbal cu privire la contravenție menționat a fost anulat din motivul lipsei faptei contravenționale, iar procesul contravențional a fost încetat, reclamanta fiind repusă în drepturi.

În urma atragerii nelegitime la răspundere contravențională și sancționării contravenționale cu amendă și puncte de penalizare, i-a fost cauzat un prejudiciu material și moral.

Astfel, referitor la prejudiciul material reclamanta a menționat că în legătură cu întocmirea procesului-verbal cu privire la contravenție din 16 septembrie 2017 și emiterii deciziei de sancționare, a încheiat cu avocatul Ciumac Nicolae contractul de asistență juridică pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime în instanța judecătorească la examinarea contestației, achitând avocatului onorariu în mărime de 2500 lei, fapt confirmat prin bonul de plată din 24 septembrie 2017 nr. EP751174

În viziunea reclamantei cheltuielile pentru asistența juridică au fost reale, necesare și rezonabile ca quantum, având în vedere volumul de lucru efectuat de către avocat.

Cu referire la prejudiciul moral, a specificat că prin acțiunile nelegitime ale agenților constatatori, i-au fost cauzate suferințe psihice, manifestate prin retrairi sufletești, stări de neliniște, de frustrare și anxietate, fiind trasă la răspundere contravențională și sancționată contravențional neîntemeiat și ilegal, în situația în care nu a existat faptul contravenției incriminate, ceea ce s-a constatat prin hotărârile judecătorești irevocabile.

Reclamanta a menționat că acțiunile ilegale ale organelor de resort au jucat un rol negativ în viața și activitatea acesteia, suferind moral și fizic, astfel fiindu-i cauzat un prejudiciu moral considerabil pe care îl estimează la suma de 5000 lei.

În vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă, la 14 iunie 2018, reclamanta s-a adresat cu o cerere către Inspectoratul Național de Patrulare, solicitând compensarea prejudiciului cauzat, compus din cheltuielile suportate de către reclamantă în procesul de judecată în mărime de 2500 de lei și prejudiciul moral în mărime de 5000 lei, însă cererea a rămas nesatisfăcută.

În instanța de judecată, Bordeianu Evghenia a solicitat încasarea din contul Inspectoratului Național de Patrulare a prejudiciului material și moral cauzat în rezultatul atragerii ilegale la răspundere contravențională.

Prin hotărârea din 12 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani), acțiunea reclamantei a fost admisă parțial, fiind dispusă încasarea din contul Inspectoratului Național de Patrulare a cheltuielilor de judecată în mărime de 2500 de lei. În rest, acțiunea a fost respinsă.

Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut că, prin prisma recomandărilor Curții Europene din practica cu privire la caracterul ”penal” al contravenției, speța dedusă justiției cade sub incidența Legii cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

Astfel, cadrul legal menționat prevede expres cazurile în care persoanei i se compensează sumele plătite pentru asistența juridică, iar reținând probele prezentate, Bordeianu Evghenia a suportat cheltuieli în această privință care urmează a fi încasate de la Inspectoratul Național de Patrulare.

În privința prejudiciului moral, prima instanță a relevat că pentru repararea acestuia reclamanta urma să demonstreze în instanță prin ce s-a manifestat acest prejudiciu și să justifice cuantumul acestei pretenții, ceea ce nu a avut loc de fapt.

Prin decizia din 07 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul incident declarat de către Bordeianu Evghenia, admis apelul declarat de către Inspectoratul Național de Patrulare, casată hotărârea din 12 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani) și emisă o nouă hotărâre prin care acțiunea a fost respinsă.

Pentru a respinge acțiunea, instanța de apel a reținut că, reclamanta a pretins de la Inspectoratul Național de Patrulare prejudiciul material și moral cauzat în rezultatul atragerii ilegale la răspundere contravențională, în condițiile în care acesta nu este pârâtul corespunzător, or potrivit Legii cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, cauzele cu privire la repararea prejudiciului material și moral se examinează în conformitate cu normele de procedură civilă în vigoare, iar organul care reprezintă statul în instanța de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiției.

La 21 mai 2019, Bordeianu Evghenia a declarat recurs împotriva deciziei din 07 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia cu menținerea hotărârii primei instanțe.

În motivarea recursului a indicat că instanța de apel la pronunțarea deciziei nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată, a aplicat legea care nu trebuia să fie aplicată și a interpretat în mod eronat legea.

La 22 iulie 2019, Inspectoratul Național de Patrulare a depus o referință la recursul declarat de către Bordeianu Evghenia solicitând considerarea acestuia ca fiind inadmisibil.

Prin încheierea din 09 octombrie 2019 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Bordeianu Evghenia a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 07 martie 2019, expediată părților la 09 aprilie 2019, astfel recursul declarat la 21 mai 2019 a fost depus cu respectarea termenului indicat la art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă.

În corespundere cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În plus, recurenta și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (*mutatis mutandis*, cauza Auza Vilho Eskelinen și alții vs. Finlanda, hotărârea din 19 aprilie 2007, § 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 ale deciziei Curții Constituționale nr. 95 din 19 decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 al Codului de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de Bordeianu Evghenia întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea integrală a deciziei recurate, casarea parțială a hotărârii primei instanțe cu emiterea în partea casată a unei noi hotărâri.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul și să caseze integral sau parțial decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe, pronunțând o nouă hotărâre.

Pe parcursul examinării cauzei în fazele procesuale anterioare s-a constatat cu certitudine că, în privința reclamantei a fost întocmit un proces-verbal cu privire la contravenție pentru comiterea contravenției prevăzute de art. 236 alin. (2) al Codului contravențional, fiind sancționată cu amendă în mărime de 18 unități convenționale și 4 puncte de penalizare care ulterior prin hotărârea Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani) din 14 decembrie 2017, a fost anulat din motivul lipsei faptei contravenționale, iar procesul contravențional a fost încetat, reclamanta fiind repusă în drepturi. Aceste circumstanțe au servit temei de adresa în instanța de

judecată cu solicitarea de încasare a prejudiciului material cauzat în rezultatul atragerii ilegale la răspundere contravențională.

Prin hotărârea din 12 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani), acțiunea reclamantei a fost admisă parțial, fiind dispusă încasarea din contul Inspectoratului Național de Patrulare a cheltuielilor de judecată în mărime de 2500 de lei. În rest, acțiunea a fost respinsă. Iar, fiind contestată inclusiv de către Inspectoratul Național de Patrulare, instanța de apel a decis casarea hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea Evgheniei Bordeianu a fost respinsă.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că, deși la examinarea cauzei au fost stabilite pe deplin circumstanțele care au importanță pentru judecarea cauzei în fond, soluția instanței de apel în sensul adoptat nu poate fi menținută, fiind rezultată din interpretarea greșită a prevederilor legale ce guvernează raportul juridic litigios și circumstanțele probatorii ale dosarului.

În corespundere cu art. 10 alin. (1) al Codului civil (în redacția în vigoare la momentul examinării cauzei), apărarea drepturilor civile încălcate se face pe cale judiciară, iar conform art. 53 alin. (2) din Constituție, statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Totodată, prevederile art. 1405 alin. (1) ale Codului civil (în redacția în vigoare la momentul examinării cauzei), statuează că prejudiciul cauzat persoanei fizice prin condamnare ilegală, atragere ilegală la răspundere penală, aplicare ilegală a măsurii preventive sub forma arestului preventiv sau sub forma declarației scrise de a nu părăsi localitatea, prin aplicarea ilegală în calitate de sancțiune administrativă a arestului sau a muncii corecționale se repară de către stat integral, indiferent de vinovăția persoanelor de răspundere ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii sau ale instanțelor de judecată.

Așadar, în scopul protejării justițiabilului față de asemenea situații inechitabile, există mai multe garanții legale, iar cele mai relevante acte normative care conțin aceste garanții sunt Codul civil și Legea privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, analizând situația de fapt din prezenta speță, în raport cu probele anexate la dosar, consideră oportun de a reitera prevederile art. 3 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, care statuează expres că în conformitate cu prevederile prezentei legi, este reparabil prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice sau juridice în urma tragerii ilegale la răspundere penală.

Conform art. 6 lit. b) din legea citată, dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul încetării urmăririi penale pe temeuri de reabilitare.

Coroborând articolul 3 alin. (1) lit. a) cu art. 6 lit. b) din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, instanța de recurs menționează că Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în cauza Öztürk vs. Germania (hotărârea din 21 februarie 1984), a analizat caracterul „penal” al contravenției și a statuat că o eventuală distincție între contravenții și infracțiuni în legislația internă a statelor semnatare ale Convenției, nu poate avea ca efect scoaterea unei categorii de fapte din sfera de aplicare a art. 6 din CEDO care garantează dreptul unui individ la un proces echitabil.

Din materialele cauzei reiese cu certitudine că, Bordeianu Evghenia este în drept de a pretinde la repararea prejudiciului cauzat în urma acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală, procuraturii și instanțelor judecătorești. În speță de fapt nu s-a constatat dubii în această privință, principala întrebare supusă controlului judiciar fiind statutul Ministerului Justiției și organului răspunzător pentru repararea prejudiciului.

Or, instanța de apel în decizia sa de respingere a acțiunii în special a menționat că, organul care reprezintă statul în instanța de judecată pe această categorie de cauze este Ministerul Justiției și nicidecum Inspectoratul Național de Patrulare.

Astfel, pentru a oferi răspuns la acest mijloc hotărâtor în prezenta speță, Colegiul lărgit consideră necesar de a face o diferență între cazurile de răspundere patrimonială a statului.

În primul rând, sub imperiul Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, Statul răspunde pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de către autoritățile-exponente ale Statului.

Așadar, art. 3 al Legii menționate enumeră cazurile în care Statul repară prejudiciul material și moral cauzat persoanei fizice cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Or, acțiunile enumerate în această normă pot fi comise doar de către organele menționate supra.

Spre deosebire de cazurile prevăzute de art. 3 al Legii menționate, în procesele contravenționale, sancțiunile, în special amenda, pot fi aplicate de alte organe decât instanța de judecată, la caz de agentul constator – Inspectoratul Național de Patrulare. Or, art. 3 alin. (1) lit. d) al Legii prevede sintagma ”aplicarea ilegală a amenzii contravenționale de către instanța de judecată” și respectiv se referă la acțiunile ilicite comise în cadrul proceselor contravenționale soluționate în

fond de către instanțele de judecată.

În speța dedusă justiției, însă, actul de învinuire și decizia de sancționare au fost emise de către agentul constatator, instanțelor revenind doar rolul de soluționare a contestației și de verificare a legalității deciziei agentului constatator fără ca să aplice sancțiuni contravenționale recurente.

În coerența celor expuse, prevederile art. 5 alin. (1) al Legii cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în ceea ce ține reprezentarea de către Ministerul Justiției a Statului în fața instanțelor de judecată se referă în mod special la cauzele în care se solicită repararea prejudiciului cauzat în urma acțiunilor enumerate la art. 3 al Legii menționate.

Rezumând concluziile de rigoare, Colegiul lărgit evidențiază că, ținând cont de interpretările CtEDO a caracterului ”penal” al contravențiilor urmează a fi delimitate contravențiile examinate de către instanțele de judecată de cele examinate de către agenții constatori din cadrul diferitor autorități publice, în special, din punctul de vedere a subiectului răspunzător pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în cadrul acestor procese contravenționale.

Legea cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în art. 13, prevede expres această diferențiere, prejudiciul material și moral cauzat prin aplicarea ilicită a amenzilor contravenționale de către alte organe decât instanța de judecată urmând a fi reparat de către aceste organe.

Prevederi similare se conțin și în art. art. 384 alin.(2) lit. u) al Codului contravențional, potrivit căruia, persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional are dreptul să ceară și să primească despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile sau inacțiunile ilicite ale autorității competente să constate contravenția sau să soluționeze cauza contravențională.

În acest sens, Colegiul lărgit consideră principial să aprecieze ca fiind pertinente și prevederile art. 5 alin. (1), (2) al Codului de procedură civilă, conform cărora orice persoană interesată este în drept să se adreseze în instanță judecătorească, în modul stabilit de lege, pentru a-și apăra drepturile încălcate sau contestate, libertățile și interesele legitime. Nici unei persoane nu i se va refuza apărarea judiciară din motiv de inexistență a legislației, de imperfecțiune, coliziune sau obscuritate a legislației în vigoare.

În consecință, Colegiul relevă că intentarea procesului contravențional în privința Evgheniei Bordeianu și sancționarea acesteia de către agentul constatator al Inspectoratului Național de Patrulare, sunt acțiuni care în interpretarea CtEDO în materie penală, îi oferă reclamantei dreptul de a pretinde compensarea prejudiciului cauzat în rezultatul acestora.

Pentru angajarea răspunderii pentru prejudiciul cauzat prin erori ale organului responsabil cu examinarea cauzelor de contravenții, una din condiții este actul de

reabilitare care și atestă admiterea erorii și în consecință prejudicierea neîntemeiată a persoanei, or, în speță, actele întocmite în privința reclamantei au fost anulate prin hotărâre judecătorească.

Din raționamentele expuse, Colegiul lărgit trage concluzia că decizia instanței de apel rezultă din interpretarea eronată a legii, în special al art. 5 alin. (1) al Legii cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești și, respectiv, nu poate fi menținută.

Deși, Colegiul lărgit apreciază ca fiind corecte referințele primei instanțe la prevederile Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, deoarece reclamanta pretinde încălcarea drepturilor sale prin tragerea sa la răspundere contravențională cu aplicarea sancțiunii contravenționale în rezultatul acțiunilor pârâtului Inspectoratului Național de Patrulare - organ împuternicit să examineze cazurile cu privire la contravenții, considerațiunile acesteia cu privire la despăgubirile morale sunt eronate.

În acest sens, Colegiul precizează că argumentele expuse anterior totuși justifică recuperarea parțială a prejudiciului moral, or, unul din criteriile de apreciere a prejudiciului moral este cel al echității, conform căruia cuantumul despăgubirii trebuie să fie stabilit astfel încât efectul acestuia să fie compensatoriu.

Astfel, Colegiul relevă că, la caz, nu doar constatarea încălcării dreptului reclamantei, ar constitui o satisfacție morală, fiind necesară și încasarea unei compensații morale în echivalent bănesc.

Or, conform art. 1423 alin. (1) Cod civil, mărimea compensației pentru prejudiciu moral se determină de către instanța de judecată în funcție de caracterul și gravitatea suferințelor psihice sau fizice cauzate persoanei vătămate, de gradul de vinovăție al autorului prejudiciului, dacă vinovăția este o condiție a răspunderii, și de măsura în care această compensare poate aduce satisfacție persoanei vătămate.

În circumstanțele de fapt și de drept menționate și având în vedere faptul că instanța de apel a interpretat eronat normele de drept material în raport cu circumstanțele cauzei, iar hotărârea primei instanțe în partea respingerii prejudiciului moral fiind neîntemeiată, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va admite recursul cu casarea deciziei contestate și a hotărârii primei instanțe în partea respingerii cerinței de încasare a prejudiciului moral cu pronunțarea în această parte a unei noi hotărâri de admitere parțială a cerinței cu privire la încasarea prejudiciului moral. În rest hotărârea primei instanțe se va menține.

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. b) al Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Bordeianu Evghenia.

Se casează integral decizia din 07 martie 2019 a Curții de Apel Chișinău emisă în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Bordeianu Evghenia împotriva Inspectoratului Național de Patrulare cu privire la încasarea prejudiciului material și moral și parțial hotărârea din 12 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani) în partea respingerii pretenției cu privire la încasarea prejudiciului moral și în această parte se pronunță o hotărâre nouă prin care:

Se admite parțial pretenția Evgheniei Bordeianu cu privire la încasarea prejudiciului moral.

Se încasează de la Inspectoratul Național de Patrulare al Inspectoratului General al Poliției în beneficiul Evgheniei Bordeianu suma de 1000 de lei cu titlu de prejudiciu moral. În rest pretenția cu privire la încasarea prejudiciului moral se respinge.

În rest, hotărârea din 12 noiembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău (sediul Râșcani), se menține.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Ala Cobăneanu

Judecătorii

Galina Stratulat

Maria Ghervas

Victor Burduh

Svetlana Filincova